

การศึกษาบริบทชุมชนของผ้าบาติก  
ในจังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา



โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกรณีผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้  
งบประมาณโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์  
ประจำปี 2546

## บริบทชุมชน

### บ้านเขารูปช้าง หมู่ 6 ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

#### 1. สภาพกายภาพ - ชีวภาพ

##### 1.1 สถานที่ตั้ง

บ้านเขารูปช้าง หมู่ที่ 6 ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

##### 1.2 อาณาเขตติดต่อ

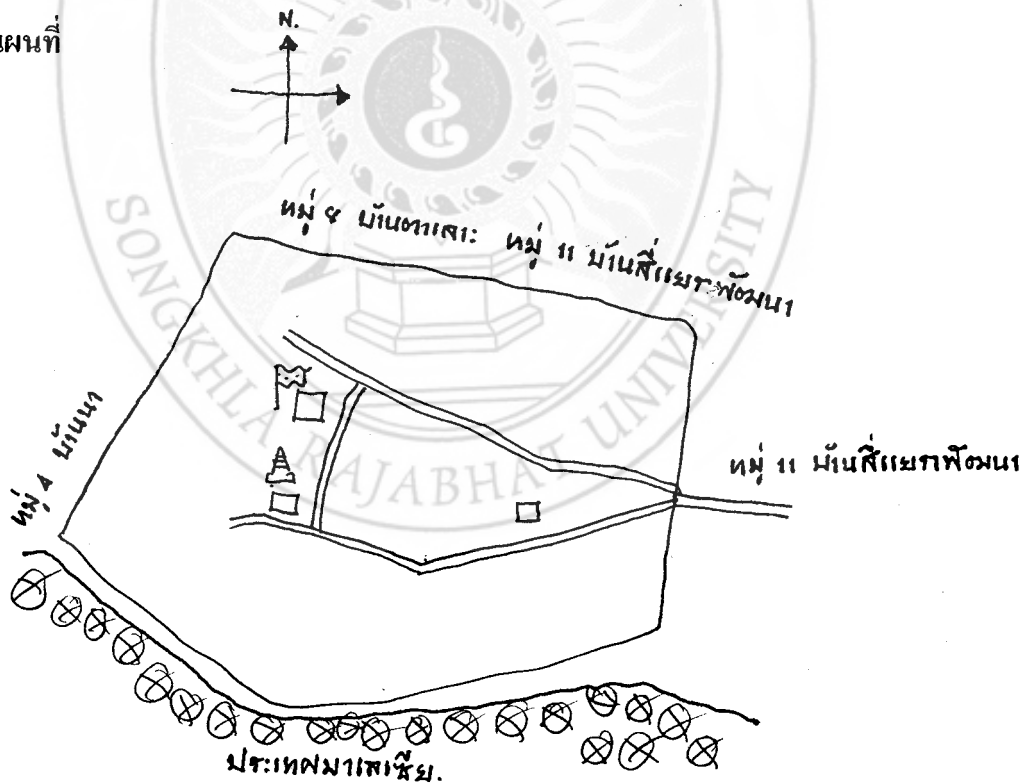
ทิศเหนือ ติดหมู่ที่ 8 ตาละ และหมู่ที่ 11 บ้านสี่แยกพัฒนา

ทิศใต้ ติดประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันออก หมู่ที่ 11 บ้านสี่แยกพัฒนา และ หมู่ที่ 4

ทิศตะวันตก ติดหมู่ที่ 8 ตาละ และหมู่ที่ 11 บ้านสี่แยกพัฒนา

##### 1.3 แผนที่



#### 1.4 ประวัติชุมชน

ตามตำนานเล่าว่ามีถ้ำอยู่ 3 ถ้ำ ซึ่งเป็นถ้ำของพญาเลือดขาว เล่าว่าในสมัยก่อน มีช้างไปขอผู้หญิง และผ่านหน้าถ้ำพญาเลือดขาว ปรากฏว่าผู้หญิงไม่ชอบจึงไล่ช้างกลับไป ช้างอีกตัวหนึ่งหันหลังกลับ ช้างอีกตัวหนึ่งไม่หันหลังกลับ ซึ่งช้างตัวนี้มีเขี้ยว อยู่บนหัว ต่อมาเรียกว่าเขาเขี้ยว ซึ่งมีเปิดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และต่อมาจึงเรียกว่าหมู่บ้านเขารูปช้าง

หมู่บ้านเขารูปช้าง เป็นหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเริ่มต้นจากโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมกะลามะพร้าวต่อมาได้ยกระดับเป็นหมู่บ้าน JBIC คือ หมู่บ้าน JBIC หมายถึง ความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น ททท. และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยได้รับงบประมาณจากประเทศญี่ปุ่นทั่วประเทศ 20 หมู่บ้าน แต่มีหมู่บ้านนำร่องเพียง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านในจังหวัดสงขลานครศรีธรรมราช กระบี่ ซึ่งหมู่บ้านนี้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านนำร่องที่ได้รับงบประมาณในการดำเนินงาน 3 ล้านบาท โดยก่อสร้างเป็นอาคารที่ทำการในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มกะลามะพร้าวและอื่น ๆ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มตัดเย็บผ้า กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มกระดาษสา เป็นต้น

#### 1.5 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

แหล่งน้ำ ประชาชนโดยทั่วไปใช้วิธีการขุดบ่อน้ำดื่มส่วนตัว ไม่มีระบบน้ำประปาใช้ สภาพของชุมชนมีน้ำสะอาดดื่มรวมทั้งมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ แต่น้ำเพื่อการเกษตร ไม่เพียงพอ

ประเภท	จำนวน	ใช้ได้	สาธารณะ	ใช้ได้
บ่อน้ำดื่มส่วนตัว	10	10	-	-
บ่อบาดาลส่วนตัว	-	-	1	-

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งน้ำ

ประเภท	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้ำดื่ม	222	100.0
น้ำใช้	222	100.0

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่มน้ำใช้

- 1.5.1 ไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านเกือบครบทุกเรือน ขาดอยู่ 20 ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้
- 1.5.2 โทรศัพท์ มีการใช้โทรศัพท์บ้าน 222 ครัวเรือน และมีการใช้โทรศัพท์มือถือ 222 ครัวเรือน มีโทรศัพท์สาธารณะแต่ไม่สะดวก เนื่องจากมีสัญญาณเพียงบางจุด
- 1.5.3 ถนน มีเส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ซึ่งใช้การได้ดีตลอดทั้งปี
- 1.5.4 โรงเรียนประถมศึกษา คือ โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ 2
- 1.5.5 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
- 1.5.6 อาม้าย
- 1.5.7 สำนักสงฆ์ มี 2 แห่ง คือ ถ้ำพญาเลือดขาว และถ้ำพญาเสือ ( สาเหตุที่ชื่อว่าถ้ำพญาเสือ เนื่องจากมีการจุดพบกระดูกเสือจำนวนมาก )
- 1.5.8 วัด มี 1 แห่ง คือ วัดเขารูปช้าง
- 1.5.9 มัสยิด มี 1 แห่ง คือ มัสยิดเขารูปช้าง

## 1.6 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านเขารูปช้าง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบภูเขาสูงสลับกัน โดยมีสวนยางอยู่ตามเชิงเขาทั่วไป มีแหล่งน้ำในลักษณะเป็นแหล่งน้ำขังที่เรียกว่า ห้วยหรือหนองน้ำ เกิดจากรวมตัวกันของน้ำที่ไหลลงมาจากเทือกเขาไม่อยู่ในลักษณะของแม่น้ำหรือลำคลองที่น้ำจะไหล (น้ำนิ่ง) มีป่าไม้ธรรมชาติแบบสมบูรณ์ มีการจัดอบรมในเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วย

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มีฤดูฝนถึง 8 เดือน และฤดูร้อน 4 เดือน โดยฤดูฝนจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม โดยเฉพาะช่วงเดือนตุลาคม จะมีฝนตกในปริมาณเยอะ และฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน

## 2. สภาพทางสังคม – วัฒนธรรม

### 2.1 ประชากร / โครงสร้างของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 222 ครัวเรือน หรือประมาณ 863 คน

## ประวัติความเป็นมาของกลุ่มงานบาติก

เริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2546 นายธวัช มโนเพชร จบการศึกษาจากสถาบันราชภัฏภูเก็ต ที่มีพื้นความรู้ทางด้านงานบาติกพอสมควรและนางสาวพรรณ เม้งช่วย จบการศึกษาด้านศิลปะ จากสถาบันราชภัฏสงขลา ที่มีความรู้ด้านงานบาติกได้ร่วมตัวกลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้าน ฝึกอบรมการทำงานบาติกในรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษและสตรี ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ จำหน่ายเป็นอาชีพเสริมเพื่อหาทุนในการเรียนของเยาวชนกลุ่มดังกล่าว ตามสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้าน

ต่อมาเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ได้มาพบเห็นผลงานบาติกดังกล่าว เกิดความสนใจและได้นำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการส่งเข้าร่วมประกวดและแข่งขันผลิตผ้าบาติก จนได้รับมาตรฐานระดับ 3 ดาวของผลิตภัณฑ์ชุมชน

### ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

โครงสร้างของการรวมตัวเป็นกลุ่มการทำงานอาชีพยังไม่ชัดเจน มีเวลาในการผลิตและรวบรวมผลงานน้อย ลักษณะของผลงานที่ปรากฏจะประกอบด้วย

1. การเขียนเส้นเทียน ส่วนมากเส้นเทียนจะแตกไม่สามารถกันสีได้ ทำให้ลวดลายและการระบายสีไม่สวยงามเท่าที่ควร
  2. กระบวนการใช้สี มีความรู้และความเข้าใจในการใช้สีน้อยมาก
  3. รูปแบบของลวดลายไม่ค่อยทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเท่าที่ควร
  4. ผลงานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำการจำหน่ายมีรูปแบบไม่ชัดเจน
- สิ่งที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข

1. อยากได้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเส้นเทียน
2. หลักการและทฤษฎีในการใช้สีของงานบาติก
3. รูปแบบของลวดลายที่หลากหลายและเหมาะสมกับชิ้นงาน
4. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการจำหน่าย

## 2.2 วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และผลของการเปลี่ยนแปลง

ภาษา ใช้ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้

ศาสนา นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีคนอิสลามประมาณร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นชาวพุทธ

- ภูมิปัญญา** ไม่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิม เนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ และมีหน่วยงานภายนอกมาให้การสนับสนุน
- ประเพณี**
- งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ และ วันฮารีรายอของชาวไทยมุสลิม
  - ประเพณีวันสงกรานต์ และ ประเพณีลอยกระทง จะมีคนเข้าร่วมน้อยประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมาก
  - ประเพณีการถือศีลออก ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่น การละหมาด

### 2.3 ระบบของความสัมพันธ์ในชุมชน (ชาติพันธุ์, ญาติ, กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน)

ลักษณะการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่เห็นเด่นชัด คือ การรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านและชุมชนเพื่อการสร้างงานอาชีพเสริมจากอาชีพหลัก คือ การทำสวนยาง อันได้แก่ กลุ่มกะลามะพร้าว กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มทำกระดาษสา กลุ่มงานจัดสวน เป็นต้น

### 2.4 กลุ่มและองค์กรในชุมชน

การรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ จะเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2534 มีชาวบ้านรวมตัวกันเรียกว่า กลุ่มกะลามะพร้าว โดยการทำเป็นผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ได้รับทุนกู้ยืมจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นวิทยากรของศูนย์ภาค 11 มาให้คำแนะนำและอบรมขบวนการทำดังกล่าว ต่อมาได้รับการขยายกลุ่มงานอาชีพต่าง ๆ ออกไปอีกหลายกลุ่มงาน โดยกลุ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมจะเป็นผู้อบรมในเรื่องของการผลิตเพื่อการจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจะชี้แนะทางการตลาดและหาตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ กรมการส่งออกสินค้า กระทรวงพาณิชย์จะดูแลในเรื่องของการตลาดและการท่องเที่ยว โดยได้รับเงินกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนจากธนาคารการเกษตรและสหกรณ์

(รทส.)

จากการร่วมกลุ่มดังกล่าวมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

- |                   |           |                       |
|-------------------|-----------|-----------------------|
| 1. นายรัช         | มโนเพชร   | ประธานกลุ่มและวิทยากร |
| 2. นางสาวพรรณนิตา | เม็งช่วย  | วิทยากร               |
| 3. นายสุตริภักย์  | หมัดอาหลี | ผู้ผลิต               |
| 4. นายภาสกร       | ทองอินทร์ | ผู้ผลิต               |

5. นายสากล แก้วสามกุล ผู้ผลิต

### 2.5 สภาพการศึกษา

ในตัวหมู่บ้าน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี ส่วนในตัวตำบล คือ มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่า	42
คนอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่จบการศึกษาระดับบังคับ	-
คนอายุ 6 – 15 ปีที่ไม่รู้หนังสือ เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้	-

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวนคน
ด้านอาชีพ	60
ด้านการศึกษา	222
ด้านสุขภาพอนามัย	71

ตารางที่ 4 การฝึกอบรม

### 2.6 สภาพด้านสาธารณสุข

ในตัวหมู่บ้าน ไม่มีโรงพยาบาล จะมีอนามัยประจำหมู่บ้านไว้บริการให้คำแนะนำแก่ชุมชน แต่ชาวบ้านไม่ค่อยใช้บริการของอนามัย ส่วนใหญ่จะไปที่หาดใหญ่ เช่น โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ หรือ โรงพยาบาลบ่อดังเบซาร์

## 3. สภาพทางเศรษฐกิจ

### 3.1 อาชีพหลัก – อาชีพรอง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา การทำไร่ การทำสวนผลไม้ การทำสวนผัก การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์

อาชีพ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ทำนา	20	4
ปลูกไม้ยืนต้น	50	40
ทำสวนผลไม้	50	40

ทำสวนยาง	2,906	95
เลี้ยงสัตว์ ( วัว )	-	10
รับจ้าง	-	15
หัตถกรรม	-	20
ทำงานในสถาน ประกอบการ	-	11
ทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม	-	16
การท่องเที่ยว	-	25

ตารางที่ 5 พื้นที่และจำนวนครัวเรือนของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

### 3.2 รายได้ รายจ่าย แหล่งเงินกู้ หนี้สิน เงินออม

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จึงมีรายได้น้อย มีความต้องการเงินทุนเพื่อการพัฒนาทางด้านหัตถกรรม โดยได้รับเงินทุนเพื่อการผลิตจากการกู้ยืมเงินส่วนตัว และในนามกลุ่มจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ครั้งละประมาณ 50,000 บาท นอกจากนั้นมีการกู้ยืมเงินจากธนาคารออมสิน

### 3.3 การถือครองที่ดิน

หมู่บ้านมีพื้นที่ประมาณ 2,981 ไร่ มีเอกสารสิทธิส่วนมากเป็น น.ส.3ก

### 3.4 เทคโนโลยีการผลิตพืช / สัตว์

ไม่มีการใช้เทคโนโลยี ในการทำเกษตรกรรมมากนัก มีเกษตรกรอำเภอเข้ามาให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มเติม

### 3.5 ปฏิทินแรงงานในครอบครัว / ชุมชน

สามารถเขียนตารางแสดงช่วงอาชีพของชาวบ้านในแต่ละปี ดังนี้





## 4.2 ผู้นำ

ผู้นำมาจากการเลือกตั้ง โดยชาวบ้านจะพิจารณาจากศักยภาพของผู้นำ ไม่มีการประเมินผู้นำของชุมชนแต่จะเป็นการทำในเรื่องของการประเมินสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านในชุมชนแทน

## 4.3 โครงสร้างอำนาจในชุมชน

ลักษณะของโครงสร้างอำนาจในชุมชน จะเป็นการรวมตัวกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ พร้อมโต๊ะอิหม่าม เป็นแกนนำในการพัฒนาและปกครองหมู่บ้านด้วยความเรียบร้อย และสงบสุข

## 5. ศักยภาพของชุมชน

### 5.1 ศักยภาพของคน

ปัจจุบันผู้คนไม่ค่อยสนใจการทำงานอาชีพเสริม นอกเหนือจากอาชีพหลักคือการทำงานยางพาราที่มีราคาสูง จึงได้รับการตอบสนองจากกลุ่มการทำงานอาชีพต่าง ๆ น้อยมาก นอกจากเยาวชนที่สนใจจริง ๆ เท่านั้น

### 5.2 ศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร

ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรของชุมชน โดยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยจะทำการบริหารกันเอง และได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน ครั้วเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 222 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ในรอบปีนั้นหมู่บ้านได้มีการจัดเวทีประชาคม ประมาณ 1-6 ครั้ง และมีครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม 222 ครั้วเรือน

### 5.3 ศักยภาพทรัพยากร

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งทรัพยากรของชุมชนได้แก่ แอ่งน้ำ แต่ยังมีปัญหาการขาดน้ำสมาชิกในชุมชนไม่ค่อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมากนัก มีการหาปลาในแม่น้ำและการหาของป่า แต่มีส่วนน้อยประมาณร้อยละ 2-3

## บริบทชุมชน

### บ้านหัวหิน หมู่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

#### 1. สภาพกายภาพ – ชีวภาพ

##### 1.1 สถานที่ตั้ง

บ้านหัวหิน หมู่ที่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

##### 1.2 อาณาเขตติดต่อ

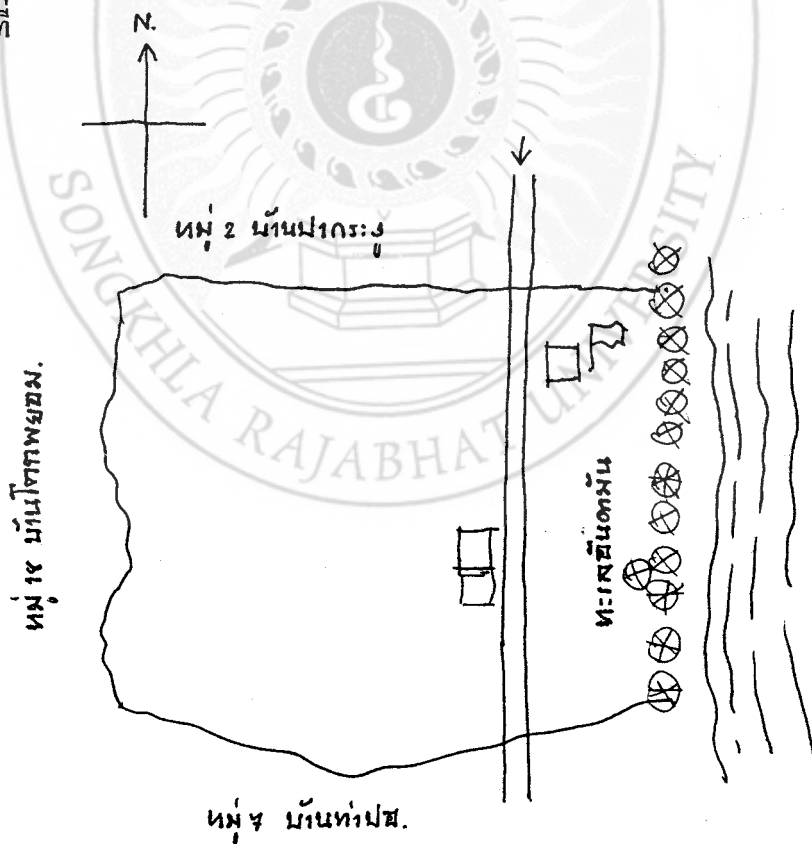
ทิศเหนือ จุดหมู่ที่ 2 บ้านป่ากระงู ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ทิศใต้ จุดหมู่ที่ 7 บ้านท่าปอ ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ทิศตะวันออก จุดหมู่ที่ 18 บ้านโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ทิศตะวันตก ทะเลอันดามัน ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

##### 1.3 แผนที่



#### 1.4 ประวัติชุมชน

มีคนกล่าวไว้ว่า แต่เดิมหมู่บ้านหัวหิน สภาพเป็นทะเลหมด ไม่มีพื้นดิน แต่ต่อมามีพื้นดินงอกขึ้นมาเอง ในลักษณะเกิดการทับถมของพื้นดิน แล้วเกิดหินก้อนใหญ่รูปร่างข้างขึ้นมาอยู่ในตัวหมู่บ้านเลย ดังนั้นจึงเกิดการตั้งชื่อของหมู่บ้านว่า บ้านหัวหิน

#### 1.5 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

15.1 แหล่งน้ำ ประชาชนโดยทั่วไปใช้วิธีการขุดบ่อน้ำตื้นส่วนตัว ไม่มีบ่อบาดาลส่วนตัวใช้ ไม่มีระบบน้ำประปาใช้ สภาพของชุมชนมีน้ำสะอาดดื่มรวมทั้งมีน้ำใช้เพียงพอ ส่วนน้ำเพื่อการเกษตร มีใช้เพียงพอเฉพาะในฤดูฝน

ประเภท	จำนวน	ใช้การได้	สาธารณะ	ใช้การได้
บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	325	245	19	16
บ่อบาดาลส่วนตัว	-	-	5	4

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งน้ำ

ประเภท	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้ำดื่ม	239	75.9
น้ำใช้	259	82.2

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่มน้ำใช้

- 1.5.2 ไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านครบทุกครัวเรือน
- 1.5.3 โทรศัพท์ มีการใช้โทรศัพท์มือถือ 127 ครัวเรือน และโทรศัพท์สาธารณะที่ใช้การได้ จำนวน 2 แห่ง ไม่มีการใช้โทรศัพท์บ้าน
- 1.5.4 ถนน เส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ใช้การได้ไม่ติดขัดตลอดทั้งปี
- 1.5.5 โรงเรียนบ้านท่าชะมวง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา
- 1.5.6 ศาลาประชาคม เคยมีอยู่ แต่ปัจจุบันได้พังเสียแล้ว
- 1.5.7 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
- 1.5.8 วัดท่าชะมวง
- 1.5.9 มัสยิดบ้านหัวหิน (ซินดีกิน)

## 1.6 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านปากบาง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบพื้นที่ราบลุ่มชายทะเล

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มีฤดูฝนถึง 8 เดือน และฤดูร้อน 4 เดือน โดยฤดูฝนจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม – กันยายน ฝนตกหนักในช่วงเดือน สิงหาคม และกันยายน และฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน

## 2 สภาพทางสังคม – วัฒนธรรม

### 2.1 ประชากร / โครงสร้างของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 315 ครอบครัว หรือ 1,405 คน

บ้านหัวหิน มีพิพิธภัณฑ์แสดงผลงานทางด้านวัตถุโบราณ ต่อมามีคนนำผ้าบาติกจากมาเลเซียมาให้แสดงในพิพิธภัณฑ์ ทำให้เจ้าของบ้านที่ทำพิพิธภัณฑ์เกิดความสนใจในผ้าบาติก ต่อมาเจ้าของพิพิธภัณฑ์ได้ลาออกจากข้าราชการ ประกอบกับมีลูกสาว ซึ่งจบการศึกษาจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และลูกชายจบจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา จึงมีความรู้ทางด้านงานบาติก ทำให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานบาติก และลูกสาวได้ช่วยในเรื่องของการตลาด นอกจากนั้น มีหลานสาว ซึ่งตอนนั้นเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วคิดว่าจะเรียนต่อที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในช่วงที่ปิดภาคการศึกษา จึงคิดว่าจะหางานทำ แต่ไม่อยากจะไปสมัครงาน เพราะไม่อยากจะไปอยู่ที่ไกล ๆ จึงคิดที่จะทำบาติก และให้คุณสุวรรณ ไชยกุล ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม เป็นผู้ออกทุนให้ และได้ชักชวนให้เด็กเยาวชนต่างอำเภอมาร่วมในการทำบาติกด้วย ในตอนแรกมีการเชิญครูจากสถาบันราชภัฏภูเก็ตมาช่วยสอนให้ประมาณ 3 วัน นอกจากนั้นในวันหยุด จะมีกลุ่มของแม่บ้าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เทคนิค เทคโนโลยี มาทำบาติกด้วย

ในตอนแรกได้ไปกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และได้รับความช่วยเหลือพัฒนาจังหวัด

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์บาติก จะอยู่ติดกับพิพิธภัณฑ์ โดยมีการสาธิตการทำบาติกควบคู่กันไปกับการจำหน่าย จึงทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ได้ชมการทำบาติกด้วย ทำให้สามารถจำหน่ายได้ หัวหน้ากลุ่มได้ส่งผลงานเข้าประกวดงานผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัดและได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จึงได้นำผลิตภัณฑ์บาติกไปขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ระดับ 3 ดาว

## ปัญหาและอุปสรรค

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากผู้สอนแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงขาดประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว

### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานวาดโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากทราบแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
3. อยากทราบการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานวาด

## 2.2 วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และผลของการเปลี่ยนแปลง

ภาษา	ใช้ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยจะนับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 10 และ นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 90
ภูมิปัญญา	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสานเสื่อ กระเป่า ดันเคย ตันกก มาสาน แต่ยังไม่มีการเข้าไปช่วยเหลือ เป็นการทำกันเอง ขายกันเอง ภายในหมู่บ้าน
ประเพณี	<ul style="list-style-type: none"> <li>- งานต้อนรับปีใหม่</li> <li>- ประเพณีวันสงกรานต์ มีการไปทำบุญที่วัดชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา</li> <li>- ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกัน</li> <li>- ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น</li> </ul>

## 2.3 ระบบของความสัมพันธ์ในชุมชน (ชาติพันธุ์, ญาติ, กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน)

ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ แบบเครือญาติมีการสืบทอดต่อกันมา มีคนต่างถิ่นที่อพยพมาประมาณร้อยละ 5 และมีผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถืออย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพ

นับในฐานะเป็นผู้นำทางศาสนาคือ โต๊ะอิหม่าม ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้ความเคารพทั้งผู้ใหญ่และโต๊ะอิหม่าม โดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา สามารถที่จะปรึกษาหารือกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือชาวมุสลิม และผู้ใหญ่ที่บ้านปากละงู ก็เป็นชาวมุสลิม

#### 2.4 กลุ่มและองค์กรในชุมชน

สมาชิกของบ้านหัวหิน ได้มีการร่วมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มออมทรัพย์
2. กลุ่มหัวหินบาติก มีจำนวนสมาชิก 15 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้  
คณะกรรมการกลุ่ม
  1. นางสาวรณณา ไชยวุธ
  2. นางสาวนัฐกานต์ ลำเต๊ะ
  3. นางสาวไพรินทร์ บารา
  4. นางบุหรา ลำเต๊ะ
  5. นางสาวจิรา ลาวัลย์
  6. นายศราวุธ หมั่นหลี่
  7. นายเอกราช หาบยูไช้ะ
  8. นางสาววาทีณี ยี่ละงู
  9. นางสาวอาอีฉ๊ะ อมหลี่

#### 2.5 สภาพการศึกษา

ในตำบลบ้าน มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 2 โรงเรียน นอกจากนั้นในตำบล ยังมีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 2 โรงเรียน , โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 โรงเรียนและศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร จำนวน 2 ศูนย์

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
จบการศึกษาระดับอนุปริญาหรือสูงกว่า	36
คนอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่จบการศึกษาระดับภาคบังคับ	-
คนอายุ 6 – 15 ปีที่ไม่รู้หนังสือ เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้	13

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวนคน
ด้านอาชีพ	36
ด้านการศึกษา	66
ด้านสุขภาพอนามัย	11

ตารางที่ 4 การฝึกอบรม

## 2.6 สภาพด้านสาธารณสุข

ในกรณีที่เจ็บป่วย ชาวบ้านจะไปรักษาที่อนามัยที่ หมู่บ้านปากละงู หมู่ 2 เป็นส่วนใหญ่ ในตัวหมู่บ้านไม่มีโรงพยาบาล ในกรณีที่เจ็บป่วยหนัก จะไปที่โรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลละงู

## 3 สภาพทางเศรษฐกิจ

### 3.1 อาชีพหลัก – อาชีพรอง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา การทำสวนยาง ปลูกไม้ยืนต้น ประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย/ทะเล นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพเป็นพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม

อาชีพ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ทำนา	1,025	163
ทำสวนยาง	45	5
ปลูกไม้ยืนต้น	208	93
ประมงทะเล	-	115
รับจ้าง	-	15
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย / ทะเล	-	26
พนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม	-	15

ตารางที่ 5 พื้นที่และจำนวนครัวเรือนของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน





## 4 สภาพการเมืองการปกครอง

### 4.1 รูปแบบการปกครองชุมชน

รูปแบบการปกครองของบ้านปากละฐู เป็นการปกครองที่เหมือนกับหมู่บ้านอื่น ๆ จังหวัดสตูล โดยแบ่งการปกครองออกเป็น

1. รูปแบบการปกครองแบบเป็นทางการ ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยชาวบ้านจะเลือกผู้นำที่มีลักษณะสามารถเข้าถึงทุกครัวเรือน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม มีความยุติธรรม เท่าเทียมกันทุกหมู่บ้าน ให้ความสนใจกับทุกข์สุขของประชาชน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายบ่าว ปะดุกา

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายหมาด สายสว่าง

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายโรจน์ ลาวัลย์

2. รูปแบบการปกครองแบบเป็นไม่เป็นทางการ โดยอาศัยหลักของทางศาสนาในการปกครอง คือ โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา

### 4.2 ผู้นำ

ผู้นำของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำศาสนา ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทั้ง 2 ฝ่าย

### 4.3 โครงสร้างอำนาจในชุมชน

ลักษณะของโครงสร้างอำนาจในชุมชนของหมู่บ้านแห่งนี้ จะเป็นในลักษณะตามคำสอนของหลักศาสนา โดยมีโต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และนอกจากนั้นยังมีการปกครองตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น โดยมี ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน

## 5 ศักยภาพของชุมชน

### 5.1 ศักยภาพของคน

ผู้นำของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำศาสนา ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทั้ง 2 ฝ่าย

### 5.2 ศักยภาพของกลุ่ม/องค์กร

ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรของชุมชน โดยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน คริวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 306 คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ 97.1 ในรอบปีนั้นหมู่บ้านได้มีการจัดเวทีประชาคม ประมาณ 1-6 ครั้ง และมีคริวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม 266 คริวเรือน

### 5.3 ศักยภาพทรัพยากร

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งทรัพยากรของชุมชนได้แก่ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ แต่การดำเนินงานต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนไม่ค่อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมากนัก

### บริบทชุมชน

## บ้านปากละงู หมู่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

### 1. สภาพกายภาพ - ชีวภาพ

#### 1.1 สถานที่ตั้ง

บ้านปากบาง หมู่ที่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

#### 1.2 อาณาเขตติดต่อ

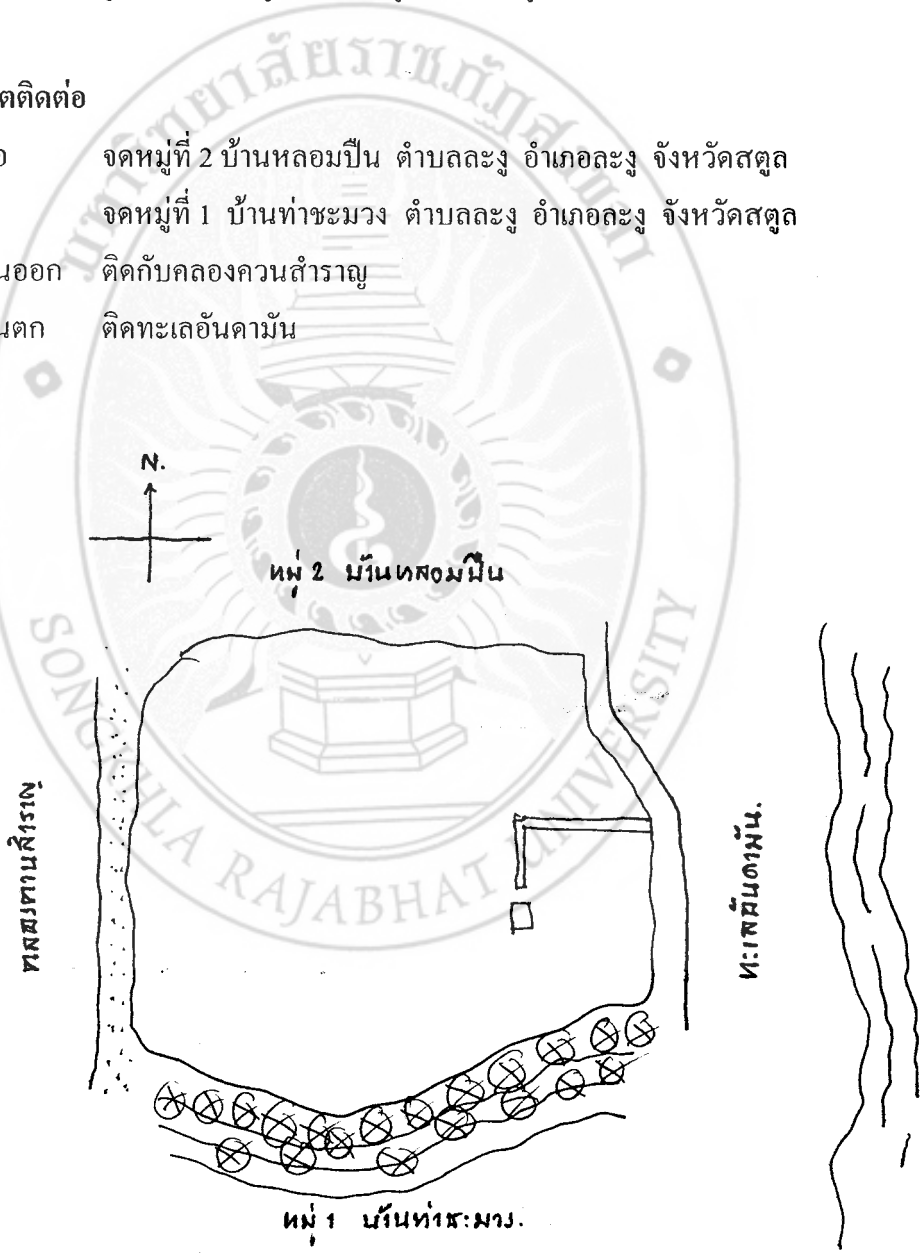
ทิศเหนือ จุดหมู่ที่ 2 บ้านหลอมป็น ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ทิศใต้ จุดหมู่ที่ 1 บ้านท่าชะมวง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ทิศตะวันออก ติดกับคลองควนสำราญ

ทิศตะวันตก ติดทะเลอันดามัน

#### 1.3 แผนที่



#### 1.4 ประวัติชุมชน

ตามที่ตำนานเล่ากันสืบมา ได้กล่าวไว้ว่ามีทหารอยู่กลุ่มหนึ่งถอยทัพมาทางใต้ ได้ติดอาวุธพวกหอก ปืน ถี้อติดมือมา ในระหว่างขณะที่เดินทางได้เกิดฝนตกหนัก ทหารจึงเข้าไปหลบอยู่ในโพรง และได้เอาอาวุธปืน หอก ที่ถี้อติดมือเอาไว้ที่ปากโพรง เพื่อรอให้ฝนหยุดตก ทันใดนั้นทหารก็เห็นมีเลือดไหลออกมาติดที่อาวุธมากจนผิดปกติ ทหารจึงเข้าไปสังเกตอยู่ ก็เห็นว่ามึเลือดไหลออกมาทางโพรง ทหารจึงพูดว่าเป็นปากของงู แล้วเพี้ยนมาเป็นปากละงู

คนกลุ่มแรกที่มาตั้งหลักฐานอยู่ที่นี้ อพยพมาจากจังหวัดกระบี่ และพื้นที่ใกล้เคียง แต่คนแรกที่เดินทางมานั้นมาจากจังหวัดกระบี่ แต่ไม่ว่าทราบว่ามีมาจกตำบลใดหรืออำเภอใด ส่วนพื้นที่ใกล้เคียงมาจาก บ้านปากปาราและ บ้านลาหงา มีคนเล่าว่ามีชายอยู่ 2 คน อีกคนหนึ่งต้องการไปประกอบพิธีฮัก แต่ถูกฆ่าตายเสียก่อน ส่วนอีกคนก็อพยพมาที่ปากละงูและมีครอบครัวอยู่ที่นี้ ทำมาหากินที่นี้ ต่อมาก็ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกที่บ้านปากละงู กลุ่มอื่น ๆ ก็อพยพตามมา

#### 1.5 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

1.5.1 แหล่งน้ำ ประชาชนโดยทั่วไปใช้วิธีการขุดบ่อน้ำตื้นส่วนตัว ไม่มีบ่อบาดาลส่วนตัวใช้ ไม่มีระบบน้ำประปาใช้ สภาพของชุมชนมีน้ำสะอาดดื่มรวมทั้งมีน้ำใช้ไม่ค่อยเพียงพอ รวมทั้งน้ำเพื่อการเกษตรด้วย

ประเภท	จำนวน	ใช้การได้	สาธารณะ	ใช้การได้
บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	352	231	10	10
บ่อบาดาลส่วนตัว	-	-	2	1

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งน้ำ

ประเภท	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้ำดื่ม	166	42.6
น้ำใช้	197	50.5

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำลุ่มน้ำใช้

- 1.5.2 ไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านครบทุกครัวเรือน
- 1.5.3 โทรศัพท์ มีการใช้โทรศัพท์มือถือ 66 ครัวเรือน และโทรศัพท์สาธารณะที่ใช้การได้ จำนวน 2 แห่ง ไม่มีการใช้โทรศัพท์บ้าน
- 1.5.4 ถนน เส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ใช้การได้ดีตลอดทั้งปี
- 1.5.5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำลังทำการก่อสร้างอยู่
- 1.5.6 โรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน คือโรงเรียนระดับประถมศึกษา คือโรงเรียนปากละงู ตั้งโรงเรียนเมื่อ พ.ศ. 2547 และ โรงเรียนมัธยมศึกษาชายโอกาส ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507
- 1.5.7 สนามกีฬา มีจำนวน 2 แห่ง
- 1.5.8 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
- 1.5.9 สถานีอนามัย
- 1.5.10 ศูนย์สงเคราะห์ราษฎร
- 1.5.11 วัด
- 1.5.12 มัสยิด ชื่อว่ามัสยิดปากละงู
- 1.5.13 ศาลาประจำหมู่บ้าน
- 1.5.14 ป้อมตำรวจ

#### 1.6 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านปากบาง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบราบลุ่ม มีสวนยางพาราและสวนปาล์ม ในบางพื้นที่ ทางด้านทิศตะวันออกจะเป็นป่าชายเลน สภาพพื้นดินเป็นดินทรายเหมาะสำหรับการทำนา ทำสวนมะพร้าว การเลี้ยงสัตว์ การทำประมง ปัจจุบันมีห้วยน้ำและป่าชายเลนหลงเหลืออยู่ เพราะมีการอนุรักษ์ไว้ หนองน้ำมีความต้องการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไว้พักผ่อนหย่อนใจ คือ สระน้ำหนองปันทยา และสามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ตลอดปี

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มีฤดูฝนถึง 8 เดือน และฤดูร้อน 4 เดือน โดยฤดูฝนจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม ฝนจะตกหนัก จนทำให้น้ำท่วมในช่วงเดือนสิงหาคม และกันยายน และฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน ฤดูหนาวไม่ค่อยเด่นชัด

## 2 สภาพทางสังคม – วัฒนธรรม

### 2.1 ประชากร / โครงสร้างของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 390 ครัวเรือน หรือ 1,792 คน มีประชากรชาย สำหรับงานบาติก บ้านปากบางได้เริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2542 โดยเริ่มจากกลุ่มแม่บ้านรวมกลุ่มกันเพื่อทำขนมหวานขาย มีรายได้น้อย ต่อมาผู้นำกลุ่มทำขนมหวานมีความสนใจในการทำงานบาติก โดยการเห็นผลงานบาติกจากงานแสดงสินค้า จึงได้ไปขอรับการอบรมจากงานแสดงสินค้า และการอบรมที่โรงเรียนสตูลวิทยา และ จากกลุ่มหัวหน้าบาติก ผู้นำจึงได้นำความรู้จากการทำบาติกที่ได้ไปศึกษามาเผยแพร่ให้กับสมาชิกของกลุ่ม จึงได้ทำงานบาติกออกจำหน่าย

ต่อมาพัฒนากรจังหวัด ได้เห็นผลงานบาติก จึงให้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยการเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญพิเศษ ไปให้ความรู้เพิ่มเติมและนำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จนได้ระดับ 4 ดาว

#### ปัญหาและอุปสรรค

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว (ครูผู้สอนได้รับความรู้เกี่ยวกับงานบาติกโดยการฝึกอบรมและศึกษาโดยตนเอง) จึงขาดประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว ไม่ได้สั่งซื้อคราวละมาก ๆ ทำให้ต้นทุนสูง

#### การแก้ไข

4. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
5. อยากทราบแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
6. อยากทราบการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานบาติก

### 2.2 วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และผลของการเปลี่ยนแปลง

ภาษา	ใช้ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้ ชาวมุสลิมไม่พูดภาษาฮาวี
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีครัวเรือนอยู่ประมาณ 350 ครัวเรือน เป็นชาวมุสลิมประมาณ 350 ครัวเรือน เหลือเป็นชาวพุทธ 50 ครัวเรือน
ภูมิปัญญา	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

- การเกษตร คือ การทำสวนยางและการทำประมง เนื่องจากเป็นอาชีพที่บรรพบุรุษได้ทำสืบต่อกันมา
- ประเพณี
- งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ วันฮารีรายอ ของชาวไทยมุสลิม และวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีน
  - ประเพณีวันสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัว และการไปทำบุญที่วัดของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่วนวัยรุ่นมีการเล่นน้ำ ชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา แต่จะมีกลุ่มมุสลิมวัยรุ่นที่นิยมมาเล่นน้ำสงกรานต์เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน
  - ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกัน
  - ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด

### 2.3 ระบบของความสัมพันธ์ในชุมชน (ชาติพันธุ์, ญาติ, กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน)

ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ เป็นคนต่างถิ่นมาอยู่อาศัยในท้องที่เดียวกัน และมีผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถืออย่างเป็นทางการคือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับในฐานะเป็นผู้นำทางศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้ความเคารพทั้งผู้ใหญ่และโต๊ะอิหม่าม โดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา สามารถที่จะปรึกษาหารือกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือชาวมุสลิม และผู้ใหญ่บ้านที่บ้านปากละงู ก็เป็นชาวมุสลิม

### 2.4 กลุ่มและองค์กรในชุมชน

สมาชิกของบ้านปากละงู ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง 2 กลุ่ม คือ

3. กลุ่มออมทรัพย์ มีจำนวนสมาชิกประมาณ 20 คน จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541
4. กลุ่มป็นหยาบาคิก มีจำนวนสมาชิก 29 คน โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มป็นหยาบาคิก 9 คน และสมาชิกกลุ่มอีก 20 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้



### คณะกรรมการกลุ่มบัณฑิต

1. นางสาวส้อง	อังศุภานิช	ประธาน
2. นางนันทิยา	สองเมือง	รองประธาน
3. นางสาววิตรี	โมเพียร	เลขา
4. นางสาววริยา	นิยมเดชา	เหรัญญิก
5. นางปิ่น	สงแก้ว	ประชาสัมพันธ์
6. นางสาวศุคใจ	โชติสกุล	กรรมการ
7. นายชุมพล	โชติสกุล	กรรมการ
8. นางสาวณัฐนิช	แซ่เอี้ยว	กรรมการ
9. นายบุญชัย	อังศุภานิช	กรรมการ

### สมาชิกกลุ่ม

1. นางสาวส้อง	อังศุภานิช
2. นางนันทิยา	สองเมือง
3. นางสาววิตรี	โอมเพียร
4. นางสาววริยา	นิยมเดชา
5. นางปิ่น	สงแก้ว
6. นางสาวศุคใจ	โชติสกุล
7. นางสาวขวัญใจ	อังศุภานิช
8. นางสาวณัฐนิช	แซ่เอี้ยว
9. นางสาวนุสรพร	เก็บทรัพย์
10. นางคารณี	อู่จ่าย
11. นางสาวน๊ะ	สาสว่าง
12. นางโฌม	ปัญญาวงศ์
13. นางสาวศุภัญญา	หัสคุณ
14. นางญาณี	ทัพแสง
15. นางจารุวรรณ	แซ่เอี้ยว
16. นายชุมพล	โชติสกุล
17. นางสาวขนิษฐา	สุริยมาศ

18. นางประภา ร่วมสุข  
 19. นายบุญชัย อังศุภานิช  
 20. นางกนกพร โสตะตา

## 2.5 สภาพการศึกษา

ในครัวหมู่บ้าน ยังไม่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ระหว่างการก่อสร้าง มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี อยู่ที่บ้านปากบาง เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียนที่บ้านปากละงู

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
จบการศึกษาระดับอนุปริญาหรือสูงกว่า	67
คนอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่จบการศึกษภาคบังคับ	-
คนอายุ 6 – 15 ปีที่ไม่รู้หนังสือ เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้	164

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวนคน
ด้านอาชีพ	36
ด้านการศึกษา	81
ด้านสุขภาพอนามัย	11

ตารางที่ 4 การฝึกอบรม

## 2.6 สภาพด้านสาธารณสุข

ในกรณีที่เจ็บป่วย ชาวบ้านจะไปรักษาที่อนามัยเป็นส่วนใหญ่ ในครัวหมู่บ้านไม่มีโรงพยาบาล ในกรณีที่เจ็บป่วยหนัก จะไปที่โรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลละงู

## 3 สภาพทางเศรษฐกิจ

### 3.1 อาชีพหลัก – อาชีพรอง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา การทำสวนยาง ปลูกไม้ยืนต้น เกษตรฤดูแล้ง ประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นอกจากนั้นยังมีอาชีพหัตถกรรม คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม

อาชีพ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ทำนา	780	129
ทำสวนยาง	26	29
ปลูกไม้ยืนต้น	208	86
เกษตรฤดูแล้ง	20	58
ประมงทะเล	-	74
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย / ทะล	-	18
หัตถกรรม	-	9
คณงานในโรงงานอุตสาหกรรม	-	13

ตารางที่ 5 พื้นที่และจำนวนครัวเรือนของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

### 3.2 รายได้ รายจ่าย แหล่งเงินกู้ หนี้สิน เงินออม

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีการทำหัตถกรรมและเป็นคณงานในโรงงานอุตสาหกรรมภายในตำบลอีกประมาณ 13 ครัวเรือน นอกจากนั้นหมู่บ้านนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบลที่ทำให้เกิดรายได้อีก 1 แห่ง ทำให้ครัวเรือนมีรายได้จากการมีสถานที่ท่องเที่ยวประมาณ 15 ครัวเรือน

มีการกู้เงินจากสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อนำเป็นเงินทุนในการผลิตงานบาติก ส่วนกลุ่มที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จะกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

### 3.3 การถือครองที่ดิน

หมู่บ้านมีพื้นที่ประมาณ 2,500 ไร่ มีเอกสารสิทธิส่วนมากเป็น น.ส.3ก และมีที่ดินทำการเกษตร (เพาะปลูก / เลี้ยงสัตว์) 1,452 ไร่

### 3.4 เทคโนโลยีการผลิตพืช / สัตว์

มีการจ้างรถไถเล็กหรือควายเหล็กมาใช้ในการทำการเกษตร ประมาณ 69 ครัวเรือน



### คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. นายชามีสน เร่สันต์
2. นายรอสาด กุรมา
3. นายเตน ดินห้วย
4. นายหมาดโตม สะเค่นคัด
5. นายตออาด ม่วงพริ้า
6. นายन्हุ้นงค์ ดินง๊ะ
7. นายกอเคน เอ็มเส่ง
8. นายวัลลภ สาสว่าง

2. รูปแบบการปกครองแบบเป็นไม่เป็นทางการ โดยอาศัยหลักของทางศาสนาในการปกครอง คือ โຕ๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา

#### 4.2 ผู้นำ

ผู้นำของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ โຕ๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำศาสนา ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทั้ง 2 ฝ่าย

#### 4.3 โครงสร้างอำนาจในชุมชน

ลักษณะของโครงสร้างอำนาจในชุมชนของหมู่บ้านแห่งนี้ จะเป็นในลักษณะตามคำสอนของหลักศาสนา โดยมีโຕ๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และนอกจากนั้นยังมีการปกครองตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น โดยมี ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน

### 5 ศักยภาพของชุมชน

#### 5.1 ศักยภาพของคน

ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ และการรวมกลุ่มเพื่อทำงานหัตถกรรมคือ การทำผ้าบาติก โดยได้มีการตั้งชื่อกลุ่มว่า ปันหยาบาติก ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง และมีชื่อเสียง

## 5.2 ศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร

ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรของชุมชน โดยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน คริวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 291 คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74.6 ในรอบปีนั้นหมู่บ้านได้มีการจัดเวทีประชาคม ประมาณ 1-6 ครั้ง และมีคริวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม 309 คริวเรือน

## 5.3 ศักยภาพทรัพยากร

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งทรัพยากรของชุมชน จะอยู่ติดชายทะเล และคลอง การดำเนินงานโดยการทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชน จะเป็นการทำประมง



## บริบทชุมชน

### บ้านไทรงาม หมู่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

#### 1. สภาพกายภาพ-ชีวภาพ

##### 1.1 สถานที่ตั้ง

บ้านไทรงาม หมู่ที่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

##### 1.2 อาณาเขตติดต่อ

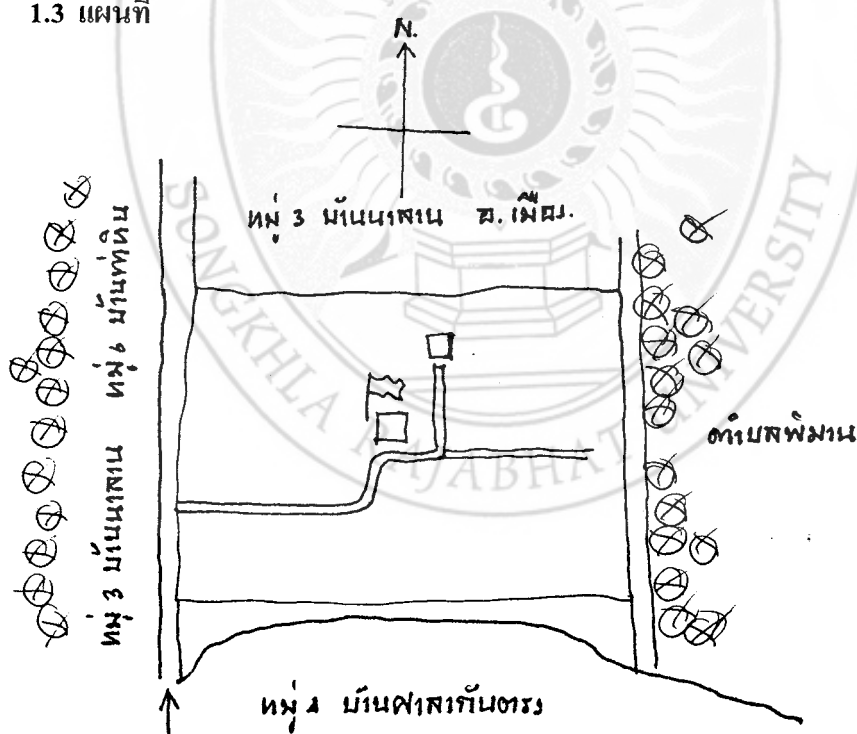
ทิศเหนือ จุดหมู่ 3 บ้านนาลาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ทิศใต้ จุดหมู่ 4 บ้านศาลากันตรง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ทิศตะวันออก ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ทิศตะวันตก หมู่ 3 บ้านนาลาน และหมู่ 6 บ้านท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

##### 1.3 แผนที่



#### 1.4 ประวัติชุมชน

ตามประวัติของควนขันมีคนกล่าวไว้ มีควนมาตั้งฐานอยู่ที่บ้านควน โดยมาจากมาเลเซีย และมีการปลูกต้นขัน ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำท้องถิ่น และพื้นที่ที่ปลูกต้นขันเป็นลักษณะแบบควน ชาวบ้านที่เดินทางไปมาระหว่างควนแห่งนี้ จึงตั้งชื่อว่าควนขัน เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

ในส่วนของหมู่บ้านไทรงาม แต่เดิมเป็นโรงเรียนมาก่อน มีลักษณะเป็นคอกวัว ภายในโรงเรียนมีต้นไทรงามขนาดใหญ่ เลยตั้งชื่อต้นไทรงามว่า โรงเรียนไทรงาม ต่อมาจึงใช้ชื่อของโรงเรียนเป็นชื่อของหมู่บ้าน

#### 1.5 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

1.5.1 แหล่งน้ำ ประชาชนโดยทั่วไปใช้วิธีการขุดบ่อน้ำตื้นส่วนตัวและบ่อบาดาลส่วนตัว ไม่มีระบบน้ำประปาใช้ สภาพของชุมชนมีน้ำสะอาดดื่มรวมทั้งมีน้ำใช้เพียงพอ แต่ส่วนน้ำเพื่อการเกษตร มีเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

ประเภท	จำนวน	ใช้การได้	สาธารณสุข	ใช้การได้
บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	31	31	5	5
บ่อบาดาลส่วนตัว	7	7	6	3

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งน้ำ

ประเภท	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้ำดื่ม	234	95.5
น้ำใช้	211	86.1

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่ม น้ำใช้

- 1.5.2 ไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านเกือบครบทุกเรือน มีเพียง 7 ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้
- 1.5.3 โทรศัพท์ มีการใช้โทรศัพท์บ้าน 16 ครัวเรือน และมีการใช้โทรศัพท์มือถือ 108 ครัวเรือน และโทรศัพท์สาธารณะที่ใช้การได้ จำนวน 2 แหล่ง
- 1.5.4 ถนน มีเส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ซึ่งใช้ได้ตลอดทั้งปี



- 1.5.4 ถนน มีเส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ซึ่งใช้ได้ตลอดทั้งปี
- 1.5.5 โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี คือ โรงเรียนบ้านไทรงาม เป็นโรงเรียนขยายโอกาสแห่งแรกของหมู่บ้าน
- 1.5.6 สนามกีฬา มีจำนวน 2 แห่ง
- 1.5.7 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
- 1.5.8 สถานีอนามัย
- 1.5.9 โรงพยาบาล
- 1.5.10 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.5.11 มัสยิด
- 1.5.12 ศาลาประจำหมู่บ้าน

#### 1.6 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้มีน้ำท่วมขัง มีสวนยางพาราเป็นส่วนใหญ่  
ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มีฤดูฝนถึง 8 เดือน และฤดูร้อน 4 เดือน โดยฤดูฝนจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม ช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน จะมีฝนตกหนัก และฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน ฤดูหนาวไม่ค่อยเด่นชัด

## 2 สภาพทางสังคม – วัฒนธรรม

### 2.1 ประชากร / โครงสร้างของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 245 ครัวเรือน หรือประมาณ 1,038 คน มีเพศชาย 530 คน เพศหญิง 508 คน โดยได้มีการแบ่งประชากรตามช่วงอายุดังนี้

ช่วงอายุประชากร (คน)								
น้อยกว่า 1 ปี	1-2 ปี	3-5 ปี	6-11 ปี	12-14ปี	15-17ปี	18-49 ปี	50-60 ปี	60 ปีขึ้นไป
5	30	48	135	79	64	521	83	73

ตารางที่ 3 ช่วงอายุประชากรในหมู่บ้าน

กลุ่มผลิตงานบาติกเริ่มต้นจากกลุ่มแม่บ้านที่สร้างอาชีพเสริม โดยได้รับการแนะนำ และให้การอบรมจากสำนักงานเกษตรสหกรณ์จังหวัดเกี่ยวกับอาชีพการเพาะเลี้ยงปลา แต่มีอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศโดยหน้าฝนน้ำจะท่วมบ่อปลาทำให้ขาดทุนและไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจึงเลิกประกอบอาชีพเลี้ยงปลา

ต่อมา นางสาวพรพรรณ รักนิยม หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านได้ปรึกษาหารือกับเกษตรจังหวัดเกี่ยวกับอาชีพเสริมแทนการเพาะเลี้ยงปลา โดยได้รับการเสนอแนะเกี่ยวกับงานบาติกที่ตนเองสนใจอยู่แล้ว จากการติดตามผลงานบาติกตามงานแสดงต่าง ๆ จึงขอเข้ารับการอบรมการผลิตผ้าบาติกจากอาจารย์สอนศิลปะ โรงเรียนสตูลวิทยา แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาเผยแพร่ในหมู่บ้านจนได้รับการนิยมจากกลุ่มแม่บ้าน พร้อมกลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้าน ตั้งเป็นกลุ่มผลิตงานบาติกประจำหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุน และระดมทุนจากประชาชนภายในหมู่บ้านและครอบครัวของตนเอง เผยแพร่ผลงานสู่สังคมภายนอกตามงานเทศกาลต่าง ๆ และนำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยตนเอง จนได้รับมาตรฐานระดับ 3 ดาว

#### ปัญหาและอุปสรรค

การผลิตงานส่วนใหญ่จะออกมาในรูปของผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษ สตรี ผ้าพันคอ และผ้าเช็ดหน้า ที่นำความรู้จากการฝึกอบรมและแนวคิดจากเยาวชนที่เรียนวิชาศิลปะในโรงเรียนประกอบผลงาน ทำให้ขาดแนวความคิดด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

#### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากปรับมาตรฐานของผลงานให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (5 ดาว)
3. อยากได้ตัวอย่างและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ นอกเหนือจากที่ทำอยู่
4. อยากได้ตัวอย่างพร้อมข้อเสนอแนะและกระบวนการในการผลิตที่ถูกต้องเพื่อให้ได้มาตรฐาน 5 ดาว

- 2.2 วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และผลของการเปลี่ยนแปลง**
- ภาษา ใช้ภาษาไทย ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้และมีการใช้ภาษาวิในบางครัวเรือน
- ศาสนา นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยจะมีชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 80 และชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 20
- ภูมิปัญญา มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ การปลูกผัก การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่
- ประเพณี
- งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ และ วันฮารีรายอของชาวไทยมุสลิม
  - ประเพณีวันสงกรานต์ มีการไปทำบุญที่วัดของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่วนวัยรุ่นมีการเล่นน้ำ ชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา
  - ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกัน
  - ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด

### 2.3 ระบบของความสัมพันธ์ในชุมชน (ชาติพันธุ์, ญาติ, กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน)

ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ เป็นคนต่างถิ่นมาอยู่อาศัยในท้องที่เดียวกัน โดยมาจากต่างจังหวัดคือ นครศรีธรรมราช และเขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร และมีผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถืออย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับในฐานะเป็นผู้นำทางศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม และผู้ใหญ่วัดบ้านไทรงาม ก็เป็นชาวมุสลิมด้วย ทำให้สามารถที่จะปรึกษาหารือกันได้อย่างสะดวก

## 2.4 กลุ่มและองค์กรในชุมชน

สมาชิกของบ้านปากละงู ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์
2. กลุ่มบาติก

## 2.5 สภาพการศึกษา

ในครัวหมู่บ้าน มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 1 โรง ส่วนในตัวตำบล คือ มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 2 โรง และ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร จำนวน 2 โรง

ระดับการศึกษาสูงสุดของคนในหมู่บ้าน (คน)			
ภาคบังคับ	ม.ปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี
336	62	34	22

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้าน

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่า	56
คนอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ	-
คนอายุ 6 - 15 ปีที่ไม่รู้หนังสือ เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้	29

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวนคน
ด้านอาชีพ	81
ด้านการศึกษา	158
ด้านสุขภาพอนามัย	15

ตารางที่ 6 การฝึกอบรม

## 2.6 สภาพด้านสาธารณสุข

ในหมู่บ้านไม่มีโรงพยาบาล มีอนามัยประจำตำบล โรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด คือ โรงพยาบาลประจำจังหวัดสตูล

## 3. สภาพทางเศรษฐกิจ

### 3.1 อาชีพหลัก – อาชีพรอง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา การทำไร่ การทำสวนผลไม้ การทำสวนผัก การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์

อาชีพ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ทำนา	500	72
ทำสวนผัก	30	15
ทำสวนผลไม้	20	4
ทำสวนยาง	2,350	197
ทำเกษตรฤดูแล้ง	30	15
ประมงทะเล	45	19
ประมงน้ำจืด	-	19
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย	-	6
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด	-	19

ตารางที่ 7 พื้นที่และจำนวนครัวเรือนของการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

### 3.2 รายได้ รายจ่าย แหล่งเงินกู้ หนี้สิน เงินออม

หมู่บ้านไทรงาม มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือน/ปี อยู่ที่ 12,000 บาท โดยมีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีดังนี้

อาชีพ	รายได้บาท/ปี/ครัวเรือน
ประมงทะเล	40,000
ประมงน้ำจืด	15,000





สอนของหลักศาสนา โดยมีโต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และนอกจากนั้นยังมีการปกครองตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น โดยมี ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน

## 5. ศักยภาพของชุมชน

### 5.1 ศักยภาพของคน

ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ และ การรวมกลุ่มเพื่อทำงานหัตถกรรมคือ การทำผ้าบาติก และได้มีการตั้งกลุ่มบาติกขึ้นมา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง

### 5.2 ศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร

ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรของชุมชน โดยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน ครั้วเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 192 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 70.2 ในรอบปีนั้นหมู่บ้านได้มีการจัดเวทีประชาคม ประมาณ 1-6 ครั้ง และมีครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม 172 ครั้วเรือน

### 5.3 ศักยภาพทรัพยากร

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งทรัพยากรของชุมชนได้แก่ แม่น้ำ สตุล และคลอง ซึ่งเป็นคลองน้ำไหล แต่การดำเนินงานต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนไม่ค่อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมากนัก



## บริบทชุมชน

### บ้านบุเกี่ยามู หมู่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

#### 1. สภาพกายภาพ – ชีวภาพ

##### 1.1 สถานที่ตั้ง

บ้านบุเกี่ยามู หมู่ที่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

##### 1.2 อาณาเขตติดต่อ

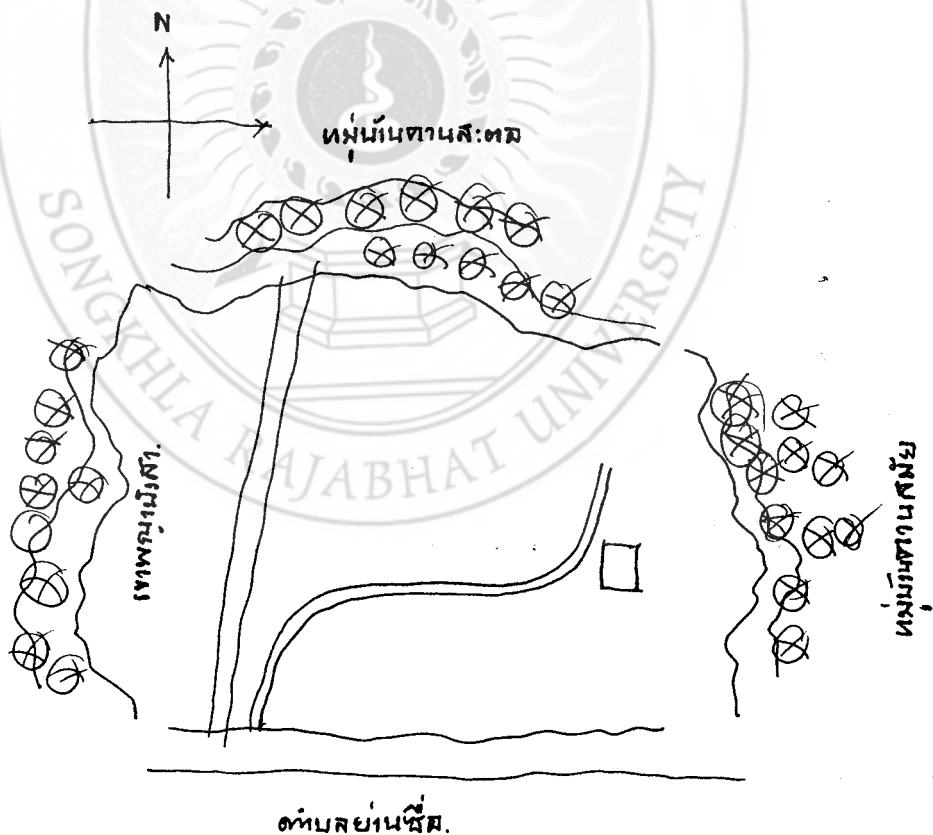
ทิศเหนือ จดหมู่บ้านควนสะอาด อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ทิศใต้ จดตำบลย่านซื่อ อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ทิศตะวันออก จดควนสมัย อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ทิศตะวันตก จดเขาพญาบังสา และหมู่บ้านคูสน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

##### 1.3 แผนที่



#### 1.4 ประวัติชุมชน

ประวัติความเป็นมาของตำบลควนโดนไม่ค่อยเด่นชัดนัก สันนิษฐานว่ามีความใกล้เคียงกับตำบลควนขัน ซึ่งชื่อของตำบลมาจากชื่อของต้นขัน ดังนั้นคำว่า โคน จึงน่าจะมาจากชื่อของต้นไม้คือ ต้นโดน ส่วนหมู่บ้านบูเกะยามู เป็นหมู่บ้านที่มีชาวมุสลิมอยู่อาศัยเกือบทั้งหมด การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงเป็นภาษาฮาวี

#### 1.5 โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

1.5.1 แหล่งน้ำ ประชาชนโดยทั่วไปใช้วิธีการขุดบ่อน้ำตื้นส่วนตัวและบ่อบาดาลส่วนตัว มีระบบน้ำประปาใช้เพียง 2 คร้วเรือน สภาพของชุมชนมีน้ำสะอาดดื่มรวมทั้งมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ แต่จะขาดน้ำเพื่อการเกษตร

ประเภท	จำนวน	ใช้การได้	สาธารณะ	ใช้การได้
บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	95	95	15	15
บ่อบาดาลส่วนตัว	3	3	3	3

ตารางที่ 1 จำนวนแหล่งน้ำ

ประเภท	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
น้ำดื่ม	118	96.7
น้ำใช้	117	95.9

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่มน้ำใช้

- 1.5.2 ไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านเกือบครบทุกเรือน ขาดเพียง 1 ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้
- 1.5.3 โทรศัพท์ มีการใช้โทรศัพท์บ้าน 2 ครัวเรือน และมีการใช้โทรศัพท์มือถือ 10 ครัวเรือน และโทรศัพท์สาธารณะที่ใช้การได้ จำนวน 2 แห่ง
- 1.5.4 ถนน มีเส้นทางหลักเฉพาะในเขตหมู่บ้าน ซึ่งพอที่จะใช้ได้ตลอดทั้งปี
- 1.5.5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวน 2 ศูนย์
- 1.5.6 สนามกีฬา มีจำนวน 2 แห่ง
- 1.5.7 โรงเรียน

## 1.5.8 โรงพยาบาล

### 1.6 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านบุญเกิดยามู มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบเนินเขา มีระบบชลประทานในรูปแบบเขื่อนดิน

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มีฤดูฝนถึง 8 เดือน และฤดูร้อน 4 เดือน โดยฤดูฝนจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม และฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน

## 2. สภาพทางสังคม – วัฒนธรรม

### 2.1 ประชากร / โครงสร้างของประชากร

ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 122 ครัวเรือน หรือประมาณ 620 คน

สำหรับงานบาติก บ้านบุญเกิดยามู เริ่มต้นจากผู้นำเยาวชน ได้รวบรวมเยาวชนที่ตกงานจากการทำงานโรงงานปลากระป๋อง มาผลิตงานบาติกโดยได้รับการอบรมจากครูสอนศิลปะของโรงเรียนบ้านควนโดน เผยแพร่ผลงานโดยการจำหน่ายตามงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และแพร่ขยายไปสู่ระดับจังหวัด ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้านให้สถานที่ในการผลิตและระดมทุนจากสมาชิกภายในกลุ่ม ต่อมาพัฒนากรอำเภอเห็นผลงานจึงนำเสนอขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้จนได้ระดับ 3 ดาว

ลักษณะงานส่วนใหญ่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษ สตรี ผ้าเช็ดหน้า และผ้าพันคอ ตามหน่วยงานหรือผู้บริโภคสั่ง

#### ปัญหาและอุปสรรค

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว (ครูผู้สอนได้รับความรู้เกี่ยวกับงานบาติกโดยการฝึกอบรมและศึกษาโดยตนเอง ) จึงขาดประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว ไม่ได้สั่งซื้อคราวละมาก ๆ ทำให้ต้นทุนสูง

#### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากทราบแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
3. อยากทราบการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานบาติก

#### 4. อยากปรับมาตรฐานของคณงานให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ( 5 ดาว)

##### 2.2 วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และผลของการเปลี่ยนแปลง

ภาษา	ใช้ภาษาไทยภาคกลางและ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีชาวมุสลิมประมาณร้อยละ 99 ส่วนชาวพุทธส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มาจากที่อื่น เช่น รับราชการ ทหาร ตำรวจ พยาบาล
ภูมิปัญญา	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
ประเพณี	- วันฮารีรายอ วันเมาลิต ของชาวไทยมุสลิม - งานจำปาตะ - ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น

##### 2.3 ระบบของความสัมพันธ์ในชุมชน ( ชาติพันธุ์ , ญาติ , กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน)

ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ เครือญาติอยู่อาศัยในท้องที่เดียวกัน และมีผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถืออย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับในฐานะเป็นผู้นำทางศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้ความเคารพทั้งผู้ใหญ่และ โต๊ะอิหม่าม โดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา สามารถที่จะปรึกษาหารือกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธหรือชาวมุสลิม และผู้ใหญ่บ้านที่บ้านปากละงู ก็เป็นชาวมุสลิม

##### 2.4 กลุ่มและองค์กรในชุมชน

สมาชิกของบ้านบูเก้ตยามู ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง จำนวน 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์
2. สหกรณ์ร้านค้า
3. กลุ่มแม่บ้านกาแฟโบราณและ ขนมหวาน

## 2.5 สภาพการศึกษา

ในตำบุมัญบ้าน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 ศูนย์ ไม่มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี แต่จะมีอยู่ในตัวตำบล คือ มีโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 2 โรงเรียน

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
จบการศึกษาระดับอนุปริญาหรือสูงกว่า	13
คนอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่จบการศึกษภาคบังคับ	10
คนอายุ 6 – 15 ปีที่ไม่รู้หนังสือ เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้	5

ตารางที่ 3 ระดับการศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวนคน
ด้านอาชีพ	-
ด้านการศึกษา	825
ด้านสุขภาพอนามัย	60

ตารางที่ 4 การฝึกอบรม

## 2.6 สภาพด้านสาธารณสุข

ในตำบุมัญบ้านไม่มีโรงพยาบาล แต่มีอนามัย หากจำเป็นต้องไปโรงพยาบาล ต้องไปใช้บริการในตัวตำบล คือ โรงพยาบาลควนโดนโดย

## 3. สภาพทางเศรษฐกิจ

### 3.1 อาชีพหลัก – อาชีพรอง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา การทำไร่ การทำสวนผลไม้ การทำสวนผัก การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์

อาชีพ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ทำนา	400	80
ทำไร่	10	2
ทำสวนผลไม้	100	30



## 4. สภาพการเมืองการปกครอง

### 4.1 รูปแบบการปกครองชุมชน

รูปแบบการปกครองของบ้านบุญเกิดยามู เป็นการปกครองที่เหมือนกับหมู่บ้านอื่น ๆ จังหวัดสตูล โดยแบ่งการปกครองออกเป็น

1. รูปแบบการปกครองแบบเป็นทางการ ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยชาวบ้านต้องการคนที่เป็นผู้นำที่ดี สามารถพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญรุ่งเรือง มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้
2. รูปแบบการปกครองแบบเป็นไม่เป็นทางการ โดยอาศัยหลักของทางศาสนา ในการปกครอง คือ โตะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา

### 4.2 ผู้นำ

ผู้นำของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ โตะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำศาสนา ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทั้ง 2 ฝ่าย

### 4.3 โครงสร้างอำนาจในชุมชน

ลักษณะของโครงสร้างอำนาจในชุมชนของหมู่บ้านแห่งนี้ จะเป็นในลักษณะตามคำสอนของหลักศาสนา โดยมีโตะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และนอกจากนั้นยังมีการปกครองตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น โดยมี ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน

## 5. ศักยภาพของชุมชน

### 5.1 ศักยภาพของคน

ในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มแม่บ้านกาแฟโบราณและขนมหวาน และ การรวมกลุ่มเพื่อทำงานหัตถกรรมคือ การทำผ้าบาติก และได้มีการตั้งกลุ่มบาติกขึ้นมาในหมู่บ้าน

### 5.2 ศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร

ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรของชุมชน โดยการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน คริวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 119 คริวเรือน คิดเป็นร้อยละ 97.5 ในรอบปีนั้นหมู่บ้านได้มีการจัดเวทีประชาคม ประมาณ 1-6 ครั้ง และมีคริวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม 114 คริวเรือน

### 5.3 ศักยภาพทรัพยากร

ทรัพยากรที่เป็นแหล่งทรัพยากรของชุมชนได้แก่ เชื้อนดิน แต่การดำเนินงานต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนไม่ค่อยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชนมากนัก





## วิถีชีวิต วัฒนธรรม

### บ้านเขารูปช้าง หมู่ 6 ตำบลลาดิงเบซาร์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ชาวบ้านมีทั้งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีคนอิสลามประมาณร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นชาวพุทธ จะใช้ภาษาไทยภาคกลางและ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้ ในส่วนของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านบ้านเขารูปช้าง ไม่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิม เนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ และมีหน่วยงานภายนอกมาให้การสนับสนุน มีการประกอบประเพณีต่าง ๆ เช่น งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ และ วันฮารีรายอ ของชาวไทยมุสลิม ส่วนประเพณีวันสงกรานต์ และ ประเพณีลอยกระทง จะมีคนเข้าร่วม น้อยประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมาก ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด

### บ้านหัวหิน หมู่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ชาวบ้านมีทั้งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยจะนับถือศาสนาพุทธประมาณ ร้อยละ 10 และ นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 90 ใช้ภาษาไทยภาคกลางและ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้ ในส่วนของภูมิปัญญา มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสานเสื่อ กระเป๋า ดันเตย ดันกก มาสาน แต่ยังไม่มีการเข้าไปช่วยเหลือ เป็นการทำกันเอง ขายกันเอง ภายในหมู่บ้าน มีการประกอบประเพณีต่าง ๆ เช่น งานต้อนรับปีใหม่ ประเพณีวันสงกรานต์ มีการไปทำบุญที่วัดชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกันประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น

### บ้านปากละงู หมู่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ใช้ภาษาไทยภาคกลาง และ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้ ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีครัวเรือนอยู่ประมาณ 350 ครัวเรือน เป็นชาวมุสลิมประมาณ 350 ครัวเรือน เหลือเป็นชาวพุทธ 50 ครัวเรือน ในส่วนของภูมิปัญญาชาวบ้านมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

ภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ การทำสวนยางและการทำประมง เนื่องจากเป็นอาชีพที่บรรพบุรุษได้ทำสืบทอดกันมา มีการประกอบประเพณีต่างๆ เช่น งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ วันฮารีรายอ ของชาวไทยมุสลิม และวันตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีน ประเพณีวันสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัว และการไปทำบุญที่วัดของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่วนวัยรุ่นมีการเล่นน้ำ ชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา แต่จะมีกลุ่มมุสลิมวัยรุ่นที่นิยมมาเล่นน้ำสงกรานต์เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกันประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด

#### **บ้านไทรงาม หมู่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล**

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยจะมีชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 80 และชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 20 ใช้ภาษาไทยภาคกลาง และ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้และมีการใช้ภาษาเขมรในบางครัวเรือน ในส่วนของภูมิปัญญา มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ การปลูกผัก การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่ มีการประกอบประเพณีต่างๆ เช่น งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ และ วันฮารีรายอ ของชาวไทยมุสลิม ประเพณีวันสงกรานต์ มีการไปทำบุญที่วัดของผู้ใหญ่ในหมู่บ้านส่วนวัยรุ่นมีการเล่นน้ำ ชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกันประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคงเคร่งครัดในประเพณีรวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด

#### **บ้านบุญเกิดยามู หมู่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล**

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม โดยมีชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าชาวพุทธ ใช้ภาษาไทยภาคกลางและ ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาใต้ในส่วนของภูมิปัญญา มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร มีการประกอบประเพณีต่างๆ เช่น งานต้อนรับปีใหม่ ทั้งกลุ่มของชาวไทยพุทธ และ วันฮารีรายอ ของชาวไทยมุสลิม ประเพณีวันสงกรานต์ มีการไปทำบุญที่วัดของผู้ใหญ่ในหมู่บ้านส่วนวัยรุ่น

มีการเล่นน้ำ ชาวไทยมุสลิมไม่มีการร่วมพิธีสงกรานต์เนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา  
ประเพณีลอยกระทง ชาวไทยพุทธ มีการลอยกระทงตามคลอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ไม่มีการ  
ลอยกระทงเนื่องจากขัดกับหลักของศาสนา เช่นกัน ประเพณีการถือศีลอด ชาวไทยมุสลิมยังคง  
เคร่งครัดในประเพณี รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่นการละหมาด



## สภาพกลุ่มผู้ผลิต

### บ้านเขารูปช้าง หมู่ 6 ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

สภาพของกลุ่มผู้ผลิตบาติก ที่บ้านเขารูปช้าง เริ่มจากกลุ่มเริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2546 นายธวัช มโนเพชร จบการศึกษาจากสถาบันราชภัฏภูเก็ต ที่มีพื้นความรู้ทางด้านงานบาติกพอสมควรและนางสาวพรรณ เม้งช่วย จบการศึกษาด้านศิลปะ จากสถาบันราชภัฏสงขลา ที่มีความรู้ด้านงานบาติกได้ร่วมตัวกลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้าน ฝึกอบรบการทำงานบาติกในรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษและสตรี ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ จำหน่ายเป็นอาชีพเสริมเพื่อหาทุนในการเรียนของเยาวชนกลุ่มดังกล่าวตามสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้าน

ต่อมาเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ได้มาพบเห็นผลงานบาติกดังกล่าวเกิดความสนใจและได้นำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการส่งเข้าร่วมประกวดและแข่งขันผลิตผ้าบาติก จนได้รับมาตรฐานระดับ 3 ดาวของผลิตภัณฑ์ชุมชน

### บ้านหัวหิน หมู่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

บ้านหัวหิน มีพิพิธภัณฑ์แสดงผลงานทางด้านวัตถุโบราณ ต่อมามีคนนำผ้าบาติกจากมาเลเซียมาให้แสดงในพิพิธภัณฑ์ ทำให้เจ้าของบ้านที่ทำพิพิธภัณฑ์เกิดความสนใจในผ้าบาติก ต่อมาเจ้าของพิพิธภัณฑ์ได้ลาออกจากข้าราชการ ประกอบกับมีลูกสาว ซึ่งจบการศึกษาจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และลูกชายจบจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา จึงมีความรู้ทางด้านงานบาติก ทำให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานบาติก และลูกสาวได้ช่วยในเรื่องของการตลาด นอกจากนั้น มีหลานสาว ซึ่งตอนนั้นเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วคิดว่าจะเรียนต่อที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในช่วงที่ปิดภาคการศึกษา จึงคิดว่าจะหางานทำ แต่ไม่อยากจะไปสมัครงาน เพราะไม่อยากจะไปอยู่ที่ไกล ๆ จึงคิดที่จะทำบาติก และให้คุณสุวรรณ ไชยกุล ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม เป็นผู้ออกทุนให้ และได้ชักชวนให้เด็กเยาวชนต่างอำเภอมาร่วมในการทำบาติกด้วย ในตอนแรกมีการเชิญครูจากสถาบันราชภัฏภูเก็ตมาช่วยสอนให้ประมาณ 3 วัน นอกจากนั้นในวันหยุด จะมีกลุ่มของแม่บ้าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เทคนิค เทคโนโลยี มาทำบาติกด้วย

ในตอนแรกได้ไปกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และได้รับความช่วยเหลือพัฒนากรจังหวัด

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์บาติก จะอยู่ติดกับพิพิธภัณฑ์ โดยมีการสาธิตการทำบาติก ควบคู่กันไปกับการจำหน่าย จึงทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ได้ชมการทำบาติกด้วย ทำให้สามารถจำหน่ายได้ หัวหน้ากลุ่มได้ส่งผลงานเข้าประกวดงานผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัดและได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จึงได้นำผลิตภัณฑ์บาติกไปขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ระดับ 3 ดาว

### **บ้านปากละงู หมู่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล**

สำหรับงานบาติก บ้านปากละงูได้เริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2542 โดยเริ่มจากกลุ่มแม่บ้านรวมกลุ่มกันเพื่อทำขนมหวานขาย มีรายได้เล็กน้อย ต่อมาผู้นำกลุ่มทำขนมหวานมีความสนใจในการทำงานบาติก โดยได้เห็นผลงานบาติกจากงานแสดงสินค้า จึงได้ไปขอรับการอบรมจากงานแสดงสินค้า และการอบรมที่โรงเรียนสตูลวิทยา และ จากกลุ่มหัวหน้าบาติก ผู้นำจึงได้นำความรู้จากการทำบาติกที่ได้ไปศึกษามาเผยแพร่ให้กับสมาชิกของกลุ่ม จึงได้ทำงานบาติกออกจำหน่าย

ต่อมาพัฒนากรจังหวัด ได้เห็นผลงานบาติก จึงให้การส่งเสริมและสนับสนุนโดยการเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญพิเศษ ไปให้ความรู้เพิ่มเติมและนำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จนได้ระดับ 4 ดาว

### **บ้านไทรงาม หมู่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล**

กลุ่มผลิตงานบาติกเริ่มต้นจากกลุ่มแม่บ้านที่สร้างอาชีพเสริม โดยได้รับการแนะนำและให้การอบรมจากสำนักงานเกษตรสหกรณ์จังหวัดเกี่ยวกับอาชีพการเพาะเลี้ยงปลา แต่มีอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศโดยหน้าฝนน้ำจะท่วมบ่อปลาทำให้ขาดทุนและไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจึงเลิกประกอบอาชีพเลี้ยงปลา

ต่อมา นางสาวพรพรรณ รักนิยม หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านได้ปรึกษาหารือกับเกษตรจังหวัดเกี่ยวกับอาชีพเสริมแทนการเพาะเลี้ยงปลา โดยได้รับการเสนอแนะเกี่ยวกับงานบาติกที่ตนเองสนใจอยู่แล้ว จากการติดตามผลงานบาติกตามงานแสดงต่าง ๆ จึงขอเข้ารับการอบรมการผลิตผ้าบาติกจากอาจารย์สอนศิลปะ โรงเรียนสตูลวิทยา แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาเผยแพร่ในหมู่บ้านจนได้รับการนิยมนอกจากกลุ่มแม่บ้าน พร้อมกลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้าน ตั้งเป็นกลุ่มผลิตงานบาติกประจำหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุน และระดมทุนจากประชาชนภายในหมู่บ้านและครอบครัวของตนเอง เผยแพร่ผลงานสู่สังคมภายนอกตามงานเทศกาลต่าง ๆ และนำเสนอผลงานเพื่อขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยตนเอง จนได้รับมาตรฐานระดับ 3 ดาว

## บ้านบุญเกิดยามู หมู่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

สำหรับงานบาติก บ้านบุญเกิดยามู เริ่มต้นจากผู้นำเยาวชน ได้รวบรวมเยาวชนที่ตักงานจากการทำงานโรงงานปลากระป๋อง มาผลิตงานบาติกโดยได้รับการอบรมจากครูสอนศิลปะของโรงเรียนบ้านควนโดน เผยแพร่ผลงานโดยการจำหน่ายตามงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และแพร่ขยายไปสู่ระดับจังหวัด ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้านให้สถานที่ในการผลิตและระดมทุนจากสมาชิกภายในกลุ่ม ต่อมาพัฒนากรอำเภอเห็นผลงานจึงนำเสนอขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้จนได้ระดับ 3 ดาว ลักษณะงานส่วนใหญ่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษ สตรี ผ้าเช็ดหน้า และผ้าพันคอ ตามหน่วยงานหรือผู้บริโภคล้าง



# บทสรุปจากเวทีการเรียนรู้

## บ้านเขารูปช้าง หมู่ 6 ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

โครงสร้างของการรวมตัวเป็นกลุ่มการทำงานอาชีพยังไม่ชัดเจน มีเวลาในการผลิตและรวบรวมผลงา นน้อย ลักษณะของผลงานที่ปรากฏจะประกอบด้วย

1. การเขียนเส้นเทียน ส่วนมากเส้นเทียนจะแตกไม่สามารถกันสีได้ ทำให้ลวดลายและการระบายสีไม่สวยงามเท่าที่ควร
2. กระบวนการใช้สี มีความรู้และความเข้าใจในการใช้สีน้อยมาก
3. รูปแบบของลวดลายไม่ค่อยทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเท่าที่ควร
4. ผลงานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำการจำหน่ายมีรูปแบบไม่ชัดเจน สิ่งที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข

1. อยากรู้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเส้นเทียน
2. หลักการและทฤษฎีในการใช้สีของงานบาติก
3. รูปแบบของลวดลายที่หลากหลายและเหมาะสมกับชิ้นงาน
4. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการจำหน่าย

## บ้านหัวหิน หมู่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากผู้สอนแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงขาดประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว

### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากรับแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
3. อยากรับการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานบาติก

## บ้านปากละงู หมู่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว (ครูผู้สอนได้รับความรู้เกี่ยวกับงานบาติกโดยการฝึกอบรมและศึกษาโดยตนเอง) จึงขาดประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว ไม่ได้สั่งซื้อคราวละมาก ๆ ทำให้ต้นทุนสูง

### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากทราบแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
3. อยากทราบการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานบาติก

## บ้านไทรงาม หมู่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

การผลิตงานส่วนใหญ่จะออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าตัดเสื้อสุภาพบุรุษ สตรี ผ้าพันคอ และผ้าเช็ดหน้า ที่นำความรู้จากการฝึกอบรมและแนวคิดจากเยาวชนที่เรียนวิชาศิลปะในโรงเรียนประกอบผลงาน ทำให้ขาดแนวความคิดด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานบาติกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากปรับมาตรฐานของผลงานให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (5 ดาว)
3. อยากได้ตัวอย่างและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของงานผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ นอกเหนือจากที่ทำอยู่อยากได้ตัวอย่างพร้อมข้อเสนอแนะและกระบวนการในการผลิตที่ถูกต้องเพื่อให้ได้มาตรฐาน 5 ดาว

## บ้านบุญเกี้ยยามู หมู่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

การผลิตส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกฝนและให้คำแนะนำจากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว (ครูผู้สอนได้รับความรู้เกี่ยวกับงานบาติกโดยการฝึกอบรมและศึกษาโดยตนเอง) จึงขาดประสบ



กรณีด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพง เนื่องจากซื้อตามความต้องการของการผลิตเป็นครั้งคราว ไม่ได้สั่งซื้อคราวละมาก ๆ ทำให้ต้นทุนสูง

#### การแก้ไข

1. ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านงานวาดิกโดยตรงให้เนื้อหาด้านการออกแบบลวดลาย การใช้สี
2. อยากรวบแหล่งข้อมูลการซื้ออุปกรณ์โดยตรง
3. อยากรวบการตลาดเกี่ยวกับการจำหน่ายงานวาดิก
4. อยากรับมาตรฐานของคณงานให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ( 5 ดาว)



## บทสรุปมาตรฐานผลิตภัณฑ์

สินค้าบาติกที่ได้มาตรฐาน จะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

1. ต้องมีสภาพเรียบร้อยสวยงามตลอดทั้งผืน
2. เส้นเทียนต้องคมชัดทั้งด้านหน้าและด้านหลัง
3. ต้องไม่ปรากฏข้อบกพร่องให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การลงสีไม่สม่ำเสมอ การมีรอยด่าง
4. มีสีตกอยู่ในน้ำเพียงเล็กน้อย

**บ้านเขารูปช้าง หมู่ 6 ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา**

ได้มาตรฐาน 3 ดาว เนื่องจาก ลวดลายและสีสันทของผ้าบาติกมีความสวยงาม

**บ้านหัวหิน หมู่ 1 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล**

ได้มาตรฐาน 3 ดาว เนื่องจาก มีการปรับเปลี่ยนลวดลายตลอดเวลา

**บ้านปากละงู หมู่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล**

ได้มาตรฐาน 3 ดาว เนื่องจาก ลวดลายไม่ซ้ำซาก มีแบบใหม่ ๆ จากภูมิปัญญา  
p. 22 ของทำ ม. ส. 4 ดาว

**บ้านไทรงาม หมู่ 4 ตำบลควนขัน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล**

ได้มาตรฐาน 3 ดาว เนื่องจาก ลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีสัญลักษณ์ของจังหวัด  
สตูล ใช้ฝีมือในการทำ ไม่มีการใช้เทคโนโลยี สีสันทสดใส สีไม่ตก

**บ้านบุญเกตุยามู หมู่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล**

ได้มาตรฐาน 3 ดาว เนื่องจาก ลวดลายและสีสันทของผ้าบาติกมีความสวยงาม